ΠΕΡΙΕΡΓΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

ΤΟ "ΞΥΛΟ,, ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ

Τὸ ξύλο στὴν ἀρχαία Ρώμη. Ὁ Ὁράτιος κι' ὁ δάσκαλός του, μὲ τὸ... βαρὺ χέρι. Τὸ ξύλο στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Μιὰ ἀπάνθρωπη Σπαρτιατικὴ συνήθεια. Ἡ ἑορτὴ τοῦ μαστιγώματος στὴ Ρώμη καὶ ἡ στεῖρες γυναῖκες. Τὸ ξύλο κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνες τοῦ Χριστιανισμοῦ. Γιὰ νὰ συχωρεθοῦν ἡ ἁμαρτίες των! Τὸ μαρτύριο τῶν ἀφορισμένων. Τί γινότανε στὰ μεσαιωνικὰ μοναστήρια. Χαρακτηριστικὰ ἀνέκδοτα καὶ λεπτομέρειες.

Γιὰ νὰ περιγράψη κανένας τὴν ἱστορία τοῦ ξυλοκοπήματος, ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ὥς σήμερα, θὰ τοῦ χρειαζόντουσαν τόμοι ὁλόκληροι! Στὸ σημείωμά μας λοιπὸν αὐτὸ θὰ παραθέσουμε τὰ πιὸ χαρακτηριστικὰ παραδείγματα, τὰ ὁποῖα θὰ πείσουν τοὺς ἀναγνῶστες μας πὼς καὶ ἂν ἀκόμη τὸ ξύλο δὲν βγῆκε ἀπὸ τὸν Παράδεισο, εἶνε πάντως μιὰ ἀπὸ τὶς παληότερες ἀνθρώπινες... συνήθειες.

Τὸ ξυλοκόπημα ἦταν ἐν χρήσει στὴν ἀρχαία Ρώμη πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐγκαθίδρυσι τῆς Δημοκρατίας. Τὸ «ξύλο τῆς γνώσεως» ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ... ἀποτελεσματικώτερο μέσον διδασκαλίας ἀπὸ τοὺς δασκάλους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ Ὁράτιος διηγεῖται κάπου πὼς ὅταν ἦταν μικρός, εἶχε φάει «τῆς χρονιᾶς του τὸ ξύλο» ἀπὸ τὸν δάσκαλό του Ὀρβίλιο, ὁ ὁποῖος μάλιστα — προσθέτει — εἶχε «πολὺ βαρὺ χέρι»!

Ἀλλὰ καὶ στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα τὸ ξυλοκόπημα ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπαραίτητο γιὰ τὴ νεότητα. Στὴ Σπάρτη μάλιστα, μιὰ ὡρισμένη ἡμέρα τοῦ χρόνου, οἱ νέοι, εὐγενεῖς καὶ φτωχοί, συγκεντρωνόντουσαν μπρὸς στὸν βωμὸ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ ἐκεῖ ἐξυλοκοποῦντο ἀγρίως, μπροστὰ στοὺς γονεῖς καὶ τοὺς συγγενεῖς τους, οἱ ὁποῖοι τοὺς προτρέπανε νὰ ὑφίστανται μὲ κουράγιο τὸ... «σκληρὸ αὐτὸ γύμνασμα».

Ἔτσι, οἱ νεαροὶ Σπαρτιάτες τὸ παίρνανε στὸ φιλότιμο καὶ προσπαθοῦσαν νὰ τὶς τρῶνε... χαμογελῶντας ἐρασμίως!... Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς μάλιστα πέθαιναν ἀπ' τὸ πολὺ ξύλο, χωρὶς νὰ ἐκφράσουν τὸ παραμικρὸ παράπονο. Ὅσοι δὲ ἔδειχναν τὴ μεγαλείτερη ἀντοχή, ἐθεωροῦντο ἥρωες καὶ ἀπελάμβαναν ἐξαιρετικὲς τιμές!

Ὁ Λουκιανὸς σὲ κάποιο διάλογό του ἀναφέρει ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι πατέρες ἀνήγειραν ἀνδριάντες στοὺς γυιούς των ποὺ εἶχαν πεθάνει ἀπ' τὸ πολὺ ξύλο!

Ἐκτὸς ὅμως ὅλων αὐτῶν, οἱ ἀρχαῖοι ἀπέδιδαν στὸ ξυλοκόπημα κι' ἄλλες εὐεργετικὲς ἰδιότητες. Στὴν ἑορτὴ τῶν «Λουπερκάλες», τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων, π.χ., διάφοροι πολίτες ἔτρεχαν σὰν τρελλοὶ στοὺς δρόμους, ὁλόγυμνοι, κρατῶντας στὸ χέρι ἕνα καμτσίκι, μὲ τὸ ὁποῖο χτυποῦσαν στὴν κοιλιὰ ὅποια γυναῖκα ἀπαντοῦσαν μπροστά τους. Κι' ἡ ἀφελεῖς Ρωμαῖες — ἡ στεῖρες ἰδίως — ἐπίστευαν πὼς ἡ καμτσικιὲς αὐτὲς εἶχαν τὴ μαγικὴ δύναμι νὰ τὶς κάνουν νὰ τεκνοποιήσουν!

* * *

Στοὺς πρώτους αἰῶνες τοῦ Χριστιανισμοῦ, οἱ ἱερεῖς ἔδερναν ἀλύπητα τοὺς πιστοὺς... γιὰ νὰ τοὺς συχωρεθοῦν ἡ ἁμαρτίες! Ἐπίσης κατὰ τὸν δωδέκατο αἰῶνα, ὅταν καθιερώθη τὸ μυστήριο τῆς ἐξομολογήσεως, οἱ ἐξομολογηταὶ ἔδερναν ἀρκετὰ πλουσιοπάροχα τοὺς Χριστιανοὺς ποὺ πήγαιναν νὰ ἐξομολογηθοῦν, πρὶν τοὺς δώσουν ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν τους, ὁδηγῶντας τους σὲ μιὰ σκοτεινὴ γωνία τῆς ἐκκλησίας. Αὐτὸς ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβίκος ὁ Ἅγιος, παρακαλοῦσε τὸν πνευματικό του, ὁσάκις πήγαινε νὰ ἐξομολογηθῆ, νὰ τοῦ δίνη ἀλύπητο ξύλο, χωρὶς νὰ λαμβάνη ὑπ' ὄψει του τὴ Μεγαλειότητά του.

Σὲ μιὰ τζαμαρία τῆς ἐκκλησίας Ἅγιος Διονύσιος τοῦ Παρισιοῦ, ἀπεικονίζεται ὁ θεοσεβέστατος αὐτὸς μονάχης γυμνὸς καὶ γονατιστὸς μπροστὰ σ' ἕνα δομινικανὸ καλόγηρο, ὁ ὁποῖος κρατάει ἕνα καμτσίκι στὸ χέρι, ἕτοιμος... νὰ τοῦ τὶς βρῶξη!

Ἐξ ἄλλου οἱ ἀφορισμένοι, γιὰ νὰ συχωρεθοῦν ἀπ' τὴν ἐκκλησία, ἔπρεπε νὰ μαστιγωθοῦν δημοσίως. Πολλὲς φορὲς μάλιστα ἀναγκαζόντουσαν ν' ἀκολουθοῦν ὁλόγυμνοι τὶς λιτανεῖες, κρατῶντας στὸ χέρι τὸ ὄργανο τοῦ μαρτυρίου τους. Σ' ὅλο δὲ τὸν δρόμο ἐξυλοκοποῦντο ἀλύπητα ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς. Τὸ βάρβαρο αὐτὸ ἔθιμο διατηρήθηκε ὡς τὸν 16ο αἰῶνα.

Ἐπίσης καὶ στὰ μοναστήρια τοῦ μεσαιῶνος, οἱ καλόγηροι ἐμαστιγώνοντο ἀγρίως γιὰ τὸ παραμικρὸ ἁμάρτημά τους, ἐκτὸς φυσικὰ ἐκείνων ποὺ ἐμαστιγώνοντο μόνοι τους, γιὰ... νὰ σώσουν τὴν ψυχή τους!...

Ὁ Ἅγιος Βενέδικτος συνέγραψε ὁλόκληρο κανονισμό, στὸν ὁποῖο ὁρίζει τοὺς ραβδισμοὺς ποὺ ἔπρεπε νὰ δίδωνται γιὰ κάθε παράπτωμα μοναχοῦ. Γιὰ τὸ πιὸ ἐλαφρὸ ἁμάρτημα ὡρίζοντο δυὸ ραβδισμοί. Γιὰ τὰ βαρειὰ ἁμαρτήματα οἱ ραβδισμοὶ ἔφταναν στοὺς διακόσιους.

Σχετικὰ μὲ τὴ μαστίγωσι, τὴν ὁποία ὑφίσταντο οἱ ἐξομολογούμενοι, ἀναλόγως τῶν ἁμαρτημάτων των, ὑπάρχει τὸ ἑξῆς χαριτωμένο ἀνέκδοτο:

Κάποιος σύζυγος ζηλιάρης, βλέποντας τὸν ἐξομολογητὴ νὰ ἑτοιμάζεται νὰ ὁδηγήση τὴ γυναῖκα του σὲ μιὰ σκοτεινὴ γωνία τῆς ἐκκλησίας γιὰ νὰ τὴ μαστιγώση — γυμνώνοντάς την, φυσικὰ — τοῦ εἶπε:

— Ἡ γυναῖκα μου εἶνε πολὺ λεπτή, πάτερ μου! Δὲν θὰ μπορέση ν' ἀνθέξη... Δεῖρτε ἐμένα καλύτερα γιὰ λογαριασμό της...

Ὁ μοναχὸς δέχτηκε τὴν πρότασι τοῦ συζύγου. Τὴ στιγμὴ ὅμως ποὺ ὡδηγοῦσε τὸν σύζυγο παράμερα γιὰ νὰ τὸν μαστιγώση, ἡ σύζυγός του φώναξε μὲ πεῖσμα:

— Μαστίγωσέ τον ὅσο δυνατὰ μπορεῖς, πάτερ μου, γιατὶ εἶμαι μεγάλη ἁμαρτωλή!...

* * *

Στὰ 1260 ἐξεδηλώθη μεταξὺ τοῦ λαοῦ στὴν Ἰταλία ἕνα εἶδος ὁμαδικῆς τρέλλας, ἡ αἵρεσις τῶν «ἀλληλομαστιγουμένων».

Εὐγενεῖς, ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, γέροι, νέοι, ἄνδρες, γυναῖκες, ὥς καὶ παιδιὰ ἀκόμα, γύριζαν ἀπὸ πόλι σὲ πόλι κι' ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριό, ὁλόγυμνοι, χωρὶς νὰ φοβοῦνται οὔτε τὰ χιόνια, οὔτε τὶς ζέστες, κρατῶντας ἕνα καμτσίκι στὸ χέρι καὶ ἀλληλομαστιγούμενοι. Δεκάδες χιλιάδων φανατισμένοι ὀπαδοὶ τῆς ἀλλόκοτης αὐτῆς αἱρέσεως — μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπῆρχαν ἱππότες, ἀριστοκράτισσες, κοπέλλες νέες καὶ δροσερὲς — διέσχιζαν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὴν Ἰταλία, μὲ τὸ σῶμα φρικωδῶς πληγωμένο ἀπ' τὸ μαστίγωμα!...

Ἡ αἵρεσις αὐτὴ ἔδρασε ἐπὶ πολὺν καιρό. Ἕναν αἰῶνα δὲ κατόπιν, μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν της, συγκατελέγοντο ὁ καρδινάλιος τῆς Λωρραίνης, ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Ἐρρῖκος ὁ 3ος, κι' αὐτὸς ὁ Πάπας!...

Ὑπὸ τὴν προστασία τοῦ Ἐρρίκου τοῦ 3ου, οἱ «αὐτομαστιγούμενοι» ἐγκατεστάθησαν τέλος καὶ στὴ Γαλλία, ὁρίσαντες ὡς κέντρον τους τὸ Παρίσι. Τὴν πρώτη τους δὲ λιτανεία τὴν παρακολούθησε — πρὸς κατάπληξιν τῶν ἀγαθῶν Παρισινῶν — κι' ὁ ἴδιος ὁ βασιλεύς, ταπεινὰ ντυμένος, ὁ κοντόσταυλος, ὁ καρδινάλιος ντὲ Γκύζ, ὁ ὁποῖος βάσταγε μάλιστα καὶ τὸν σταυρό, προπορευόμενος τῆς πομπῆς, ὁ δοὺξ τῆς Μαγέννας καὶ πλῆθος ἄλλων αὐλικῶν καὶ εὐγενῶν.

Ἡ λιτανεία αὐτὴ δὲν ἦταν ἡ τελευταία. Πολλὲς ἄλλες ἀκολούθησαν, στὶς ὁποῖες ἔλαβαν μέρος καὶ κυρίες τῆς ἀριστοκρατίας, ἡ ὁποῖες ἐμαστιγώνοντο μισόγυμνες μπρὸς στὸν ὄχλο!...

* * *

Τὸ ξύλο ὡς μέσον σωφρονισμοῦ, κατὰ τοὺς περασμένους αἰῶνες, ἐχρησιμοποιεῖτο σ' ὅλες τὶς τάξεις. Κι' αὐτοὶ οἱ βασιλόπαιδες δὲν ἀπέφευγαν τὶς ξυλιὲς ὅταν ἀταχτοῦσαν ἢ ὑπέπιπταν σὲ διάφορα παραπτώματα. Ἡ Ἰωάννα Ντ' Ἀλμπρέ, ἡ μετέπειτα βασίλισσα τῆς Ναβάρας, διηγεῖται πὼς ὅταν ἦταν δεκαεφτὰ χρόνων κι' ἤθελαν νὰ τὴν παντρέψουν μὲ κάποιον εὐγενῆ ἀσχημάνθρωπο, ἐπειδὴ ἀρνήθηκε, τὴν ξεγύμνωσαν καὶ τὴν ἐράβδισαν στὸ... τρυφερότερο μέρος τοῦ σώματός της, μέχρις αἵματος!...

Ὁ Ἐρρῖκος 2ος τῆς Ἀγγλίας, κατηγορηθεὶς ὡς ἠθικὸς αὐτουργὸς τοῦ φόνου τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Κανταβρυγίας, ἀναγκάστηκε, γιὰ νὰ τοῦ ἐπιτραπῆ ἀπὸ τὴν ἐκκλησία νὰ μεταλάβη, νὰ πάη στὸν τάφο τοῦ ἀρχιεπισκόπου, νὰ γονατίση, νὰ γδυθῆ καὶ νὰ δεχτῆ πέντε ξυλιὲς ἀπὸ κάθε ἐπίσκοπο καὶ τρεῖς ξυλιὲς ἀπὸ κάθε καλόγερο ποὺ παρίσταντο στὴ μανούρα αὐτή. Σημειῶστε δὲ πὼς οἱ καλόγηροι μόνον ἦσαν ὀγδόντα.

Ἡ ἐκκλησία θέλησε νὰ ἐπιβάλη τὴν ἴδια ποινὴ καὶ στὸν Ἐρρῖκο τὸν 4ο, γιὰ νὰ λύση τὸν ἀφορισμὸ ποὺ τοῦ εἶχε ἐπιβάλει προηγουμένως. Ὁ Ἐρρῖκος ὅμως δὲν εἶχε καμμιὰ ὄρεξι νὰ φάη ξύλο... Κι' ἔτσι, γιὰ νὰ τηρηθοῦν οἱ τύποι, μαστιγώθηκε... δι' ἀντιπροσώπων — δυὸ αὐλικῶν του, τοὺς ὁποίους εἰς ἀνταμοιβὴν ὠνόμασε ἀργότερα καρδιναλίους. Οἱ δυὸ αὐτοὶ αὐλικοὶ εἶχαν τὴν... τιμὴ νὰ μαστιγωθοῦν ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν Πάπα.

Καὶ τὰ μικρὰ βασιλόπουλα ὅμως ἐδοκίμαζαν συχνότατα τὴ γλύκα τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως. Ὁ Ἐρρῖκος 4ος ἔδερνε συχνὰ τὸν μικρὸ διάδοχό του. Κι' ὁ Λουδοβίκος 14ος ἔτρωγε τόσο ξύλο, ὅταν ἦταν μικρός, ἀπὸ τὶς ὑπηρέτριες, ἀπὸ τοὺς γονεῖς του καὶ ἀπὸ τοὺς δασκάλους του μὲ τὴν παραμικρὴ ἀφορμή, ὥστε ἡ ἀδελφή του τὸν λυπήθηκε κάποτε τόσο, ὥστε παρακάλεσε νὰ μαστιγωθῆ αὐτὴ ἀντὶ τοῦ μικροῦ διαδόχου.

Κι' ὁ πατέρας τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου ἦταν ἐπίσης αὐστηρότατος στὰ παιδιά του. Γιὰ νὰ «κάνη ἄνθρωπο» τὸν γυιό του, δὲν παρέλειπε εὐκαιρία νὰ τὸν σπάζη στὸ ξύλο. Στὰ 1769, ὁ μικρὸς διάδοχος ἔγραφε στὴ μητέρα του: ***«Εἶμαι ἀπελπισμένος. Ὁ πατέρας μου ἔχει λησμονήσει ἐντελῶς ὅτι εἶμαι παιδί του. Μπαίνει τὸ πρωὶ στὸ δωμάτιό μου καί, χωρὶς αἰτία, ἀφρίζοντας ἀπ' τὸ κακό του, μ' ἁρπάζει ἀπ' τὸ λαιμὸ καὶ μὲ δέρνει ἀλύπητα. Δὲν ἀντέχω πειά... Γιὰ νὰ γλυτώσω ἀπ' αὐτὰ τὰ βασανιστήρια, εἶμαι ἀποφασισμένος νὰ κάνω καὶ τὴν πιὸ ἐξωφρενικὴ τρέλλα».***

Αὐτὴ εἶνε, μὲ λίγα λόγια, ἡ ἱστορία τοῦ ξύλου. Εὐτυχῶς σήμερα τὸ κακὸ αὐτὸ ἔχει ἐκλείψει ἐντελῶς σχεδόν, τοὐλάχιστον ἀπὸ τὰ σχολεῖα, καὶ διατηρεῖται ἀκόμα μόνο στὰ ἀστυνομικὰ κρατητήρια...

Τὸ.... σύγχρονο ξυλοκόπημα!